

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) ครั้งนี้ เพื่อการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพของประชาชนจากอุตสาหกรรมผลิตเบียร์ ในบ้านแม่ลาด หมู่ 2 ตำบลแม่ลาด อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้างนี้เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่ลาด หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ลาด อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 212 หลังคาเรือน(สำนักงานสาธารณสุขอำเภอคลองขลุง, 2545) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ส่วน คือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรเคอร์รี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan (1970) cited in Bernard H.R.,1994) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวน 132 หลังคาเรือน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ตามคุณสมบัติดังนี้

- 1.1 เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือตัวแทนของครัวเรือน
- 1.2 พักอาศัยอยู่ในบ้านแม่ลาด ระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี
- 1.3 สามารถสื่อและเข้าใจภาษาไทย
- 1.4 ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (focus groups) จำนวน 5 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน โดยเลือกแบบเจาะจง คือ (1)กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแม่ลาด ครู พระสงฆ์ เป็นต้น (2)กลุ่มเกษตรกร (3)กลุ่มเยาวชน (4)กลุ่มแม่บ้าน และ(5)กลุ่มผู้สูงอายุ รวมจำนวนทั้งหมด 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยการประยุกต์แนวคิดจากเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพ รายได้

ระดับการศึกษา โรคประจำตัว พื้นที่ทำการเกษตร เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ ที่ประยุกต์จากปัจจัยที่กำหนดสุขภาพของประเทศแคนาดา (Kwiatkowski and Ooi, 2001) และปัจจัยที่กำหนดสุขภาพของชุมชนลุ่มน้ำมูน (สคโส สร้าง โศก, 2545) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านพฤติกรรมสุขภาพ ด้านบริการสุขภาพ และด้านชีวภาพ ลักษณะคำตอบเป็นดังนี้

		ผลกระทบทางบวก		ผลกระทบทางลบ	
ใช่	ให้	1	คะแนน	1	คะแนน
ไม่ใช่/ไม่แน่ใจ	ให้	0	คะแนน	0	คะแนน

การแปลผลคะแนนตามเกณฑ์ต่อไปนี้

คะแนน 0	หมายถึง	ไม่มีผลกระทบ
คะแนน 1	หมายถึง	มีผลกระทบ

2. การสนทนากลุ่ม ใช้แนวคำถามแบบมีโครงสร้าง โดยการประยุกต์จากกรอบแนวคิดปัจจัยที่กำหนดสุขภาพของประเทศแคนาดา (Kwiatkowski and Ooi, 2001) และปัจจัยที่กำหนดสุขภาพของชุมชนลุ่มน้ำมูน (สคโส สร้าง โศก, 2545) ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านพฤติกรรมสุขภาพ ด้านบริการสุขภาพ และด้านชีวภาพและพันธุกรรม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ผู้ศึกษาได้นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านผลกระทบทางสุขภาพ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาความเหมาะสม และความชัดเจนในเนื้อหาและภาษาที่ใช้ และนำมาปรับปรุงแก้ไข

2. หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับประชาชน บ้านโค้งวิไล หมู่ที่ 4 ตำบลโค้งวิไล อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความชัดเจนของข้อคำถามและระยะเวลาตอบแบบสัมภาษณ์ และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของ กูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson : KR-20) (เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย, ศิริพร ขัมภลิจิต,และทัศนีย์ นะแสง,2539) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .77

การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีการดำเนินการ 2 ขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการดำเนินการศึกษา

- 1.1 ผู้ศึกษาทำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา
- 1.2 ประสานงานกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอคลองขลุงเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการและขออนุญาตทำการศึกษาที่บ้านแม่ลาด หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ลาด อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร
- 1.3 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประจำสถานีอนามัยแม่ลาด ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.4 ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านแม่ลาด ในการประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือจากประชาชนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

- 2.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่มผู้นำชุมชน ประชาชน และกลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชน เพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดการยอมรับของชุมชน
- 2.2 ฝึกรวมผู้ช่วยสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ จำนวน 2 ท่านในการใช้แบบสัมภาษณ์ ชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียด และทำความเข้าใจข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งขั้นตอนวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง แล้วให้ลงมือเก็บข้อมูลพร้อมกับผู้ศึกษาจนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- 2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด
- 2.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป
- 2.5 จัดสนทนากลุ่ม จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน คือ (1) กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแม่ลาด ครู พระสงฆ์ เป็นต้น (2) กลุ่มเกษตรกร (3) กลุ่มเยาวชน (4) กลุ่มแม่บ้าน และ (5) กลุ่มผู้สูงอายุ โดยสนทนาแยกกลุ่ม ใช้เวลาในการสนทนากลุ่มแต่ละครั้งประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง และทำการบันทึกเทประหว่างการสนทนากลุ่ม

2.5.1 กระบวนการสนทนากลุ่ม สร้างความคุ้นเคยอันจะนำไปสู่ความไว้วางใจ ผู้ศึกษาได้แนะนำตัวและผู้ช่วยทำการศึกษ้อีก 2 คน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้จัดบันทึกการสนทนา และ ผู้ช่วยทั่วไป หลังจากนั้นได้อธิบายให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการสนทนา และขอความร่วมมือโดยชี้แจงให้ทราบว่าความคิดเห็นและข้อมูลที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมสนทนานั้นจะเป็นประโยชน์กับการศึกษา ซึ่งผู้เข้าร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเสรี และขออนุญาตในการบันทึกเสียง จากนั้นจึงเริ่มการสนทนาโดยยึดแนวทางการสนทนากลุ่มที่มีอยู่ในบางประเด็นของคำถาม เช่น ประเด็นด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพเกี่ยวกับพื้นที่ทำการเกษตร จะมีผู้ร่วมสนทนาบางคนไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ผู้ศึกษาได้พยายามกระตุ้นโดยตรงเพื่อให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น แต่โดยทั่วไปบรรยากาศในการสนทนาแต่ละกลุ่ม ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างมาก และมีความยินดีและเต็มใจในการแสดงความคิดเห็น

2.5.2 สถานที่ในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ผู้ศึกษาได้พิจารณาการเลือกใช้สถานที่ในการสนทนากลุ่มให้มีลักษณะที่ปราศจากสิ่งรบกวนจากภายนอกน้อยที่สุด รวมทั้งเป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมสนทนาคุ้นเคย จากการปรึกษาร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ศึกษาจึงได้ตัดสินใจใช้ห้องประชุมเล็กของสถานีอนามัยแม่ลาด ในกรณีการสนทนากลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ และใช้ห้องประชุมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ลาด ในกรณีการสนทนากลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้นำชุมชน

2.6 ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้ จากการสนทนากลุ่มมาจัดหมวดหมู่ แล้วนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ และข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม จัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ระยะเวลาในการศึกษา

ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนมกราคม 2546 ถึงเดือนกันยายน 2546